

Regio Deal Brainport Eindhoven

Voortgangsrapportage 2019

maart 2020

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord.....	2
2.	Inleiding.....	3
3.	Totaalbeeld Brainport Eindhoven (cijfers 2018).....	5
4.	Voortgang Regio Deal Brainport Eindhoven	13
5.	Communicatie Regio Deal Brainport Eindhoven	19
6.	Financiële realisatie Regio Deal Brainport Eindhoven.....	21
7.	Meerjarige projectenplanning Regio Deal Brainport Eindhoven	23
8.	Vooruitblik 2020	26

1. Voorwoord

Het tweede jaar van de Regio Deal Brainport Eindhoven zit erop en ik kijk heel tevreden terug op de stappen die we samen hebben gezet. En zoals deze regio kenmerkt, blijven we dan niet hangen in abstracte verhalen maar gaan we voor concrete resultaten. In 2020 kijken we bijvoorbeeld terug op succesvolle projecten als GLOW, de Dutch Design Week, het Living In programma en de opening van Eindhoven Engine. Allemaal projecten en programma's gericht op het vestigingsklimaat, het aantrekken van talent en innovatie. De investeringen hebben een directe relatie met de succesfactoren van het innovatie-ecosysteem Brainport Eindhoven. Het blijvend versterken van dit ecosysteem in Noord-Brabant zorgt voor versterking van het nationale verdienvermogen van Nederland.

In 2019 is er totaal ruim 43 miljoen euro toegekend aan projecten. Over de volledige looptijd hebben we al 24 projecten op de rails en is er ruim 81 miljoen euro aan projecten toegekend. Die projecten komen ten goede aan iedereen in de regio Brainport Eindhoven. Neem nu de Dutch Design Week met 350.000 bezoekers, waarbij zowel Nederlanders als internationals geïnspireerd raakten door oplossingen die de toekomst vormgeven. Of het STRP festival waarbij design, innovatie en technologie voor iedereen bereikbaar werden. Dit is nog maar een greep uit de succesvolle culturele evenementen en programma's die bijdragen aan de verbetering van het vestigingsklimaat van de regio. Al met al mooie resultaten maar dat neemt niet weg dat we over de toekomst moeten blijven nadenken. De komende 2 jaar is er nog circa 49 miljoen euro uit de Regio Deal te verdelen, dat nog tot en met 2025 besteed kan worden.

De Regio Deal Brainport Eindhoven geeft een belangrijke extra impuls aan de uitvoering van de gezamenlijke langjarige Brainport Nationale Actieagenda (BNA). Deze continuïteit is belangrijk voor de continuïteit van onze economische positie. We moeten blijven investeren in innovatie en het ecosysteem om onze unieke positie te behouden en een volwaardige bijdrage te kunnen leveren aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen. Want dat kan met de technologieën die hier in de regio worden ontwikkeld en tot productie worden gebracht. Dat is een verantwoordelijkheid voor ons allemaal, en als dat dan lukt, dan is het ook de verdienste van ons allemaal.

John Jorritsma, voorzitter stichting Brainport

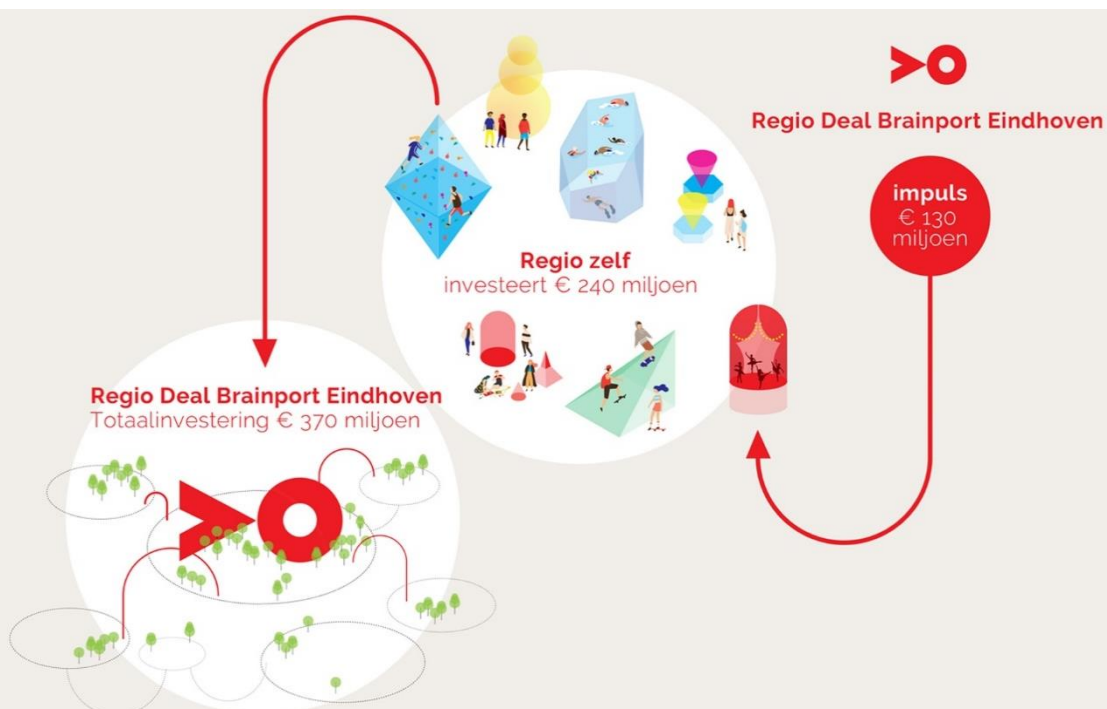
2. Inleiding

Regio Deals hebben tot doel om de regionale opgave – het bevorderen van de brede welvaart, leefbaarheid, vestigingsklimaat en economische kracht – aan te pakken. Regio Deal Brainport Eindhoven zet in op drie pijlers: voorzieningenniveau, aantrekken en behouden van talent (op alle onderwijsniveaus) en innovaties met maatschappelijke impact. Voor Regio Deal Brainport Eindhoven stelt het Rijk 130 miljoen euro uit de regio envelop¹ beschikbaar. De Brainport Eindhoven regio draagt 240 miljoen (cofinanciering) bij. Hierdoor wordt er in totaal 370 miljoen euro ingezet voor projecten in de 3 pijlers. Deze rapportage biedt inzicht in de resultaten van de Regio Deal Brainport Eindhoven in 2019.

Het jaar 2019 stond vooral in het teken van de beoordeling van (deel)projectaanvragen, het toekennen van financiële bijdragen aan projecten uit de propositie Brainport Eindhoven en is het declaratieproces op gang gekomen. In de Regio Deal Brainport Eindhoven is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande governancestructuren binnen Brainport. Deze vindt u terug op de [website](#). Zo vindt het overleg Rijk-regio over de Regio Deal Brainport Eindhoven plaats in de stuurgroep Rijk-regio voor de Brainport Nationale Actieagenda (BNA). In de besluitvorming is een belangrijke rol belegd bij een gezaghebbende en geheel onafhankelijke adviescommissie. De beslissingen worden genomen door het bestuur van de stichting Brainport. Voor de uitvoering is een zelfstandige juridische entiteit opgericht onder Brainport Development die bestuurd wordt door de stichting Brainport: Regiofonds Brainport BV.

De Regio Deal Brainport Eindhoven levert meerwaarde doordat hiermee knelpunten worden aangepakt en kansen in de regio worden benut. De verwachting is dat de concrete projectresultaten een positieve impact hebben op de brede welvaart. Ook ontstaan er nieuwe innovatieve en creatieve samenwerkingsvormen. De eerste projectresultaten zijn inmiddels voor het brede publiek zichtbaar. De media, zowel regionaal als landelijk, delen positieve verhalen over de initiatieven en de opstart van de projecten in de regio.

De Brainport Nationale Actieagenda (gericht op uitwerking van de Mainport-status) krijgt met de Regio Deal Brainport Eindhoven een vliegende start. Doel van BNA is om samen sturing te geven aan de bevordering van de internationale concurrentiekracht van Brainport als economisch kerngebied en de verdienkracht van Nederland als geheel. Een aantal acties van BNA wordt met de Regio Deal versneld gerealiseerd. Focus ligt daarbij op de opgaven: voorzieningen, talent en maatschappelijke innovaties.

¹ Kamerstukken II 2017-18, 29 697, nr. 37 en 43

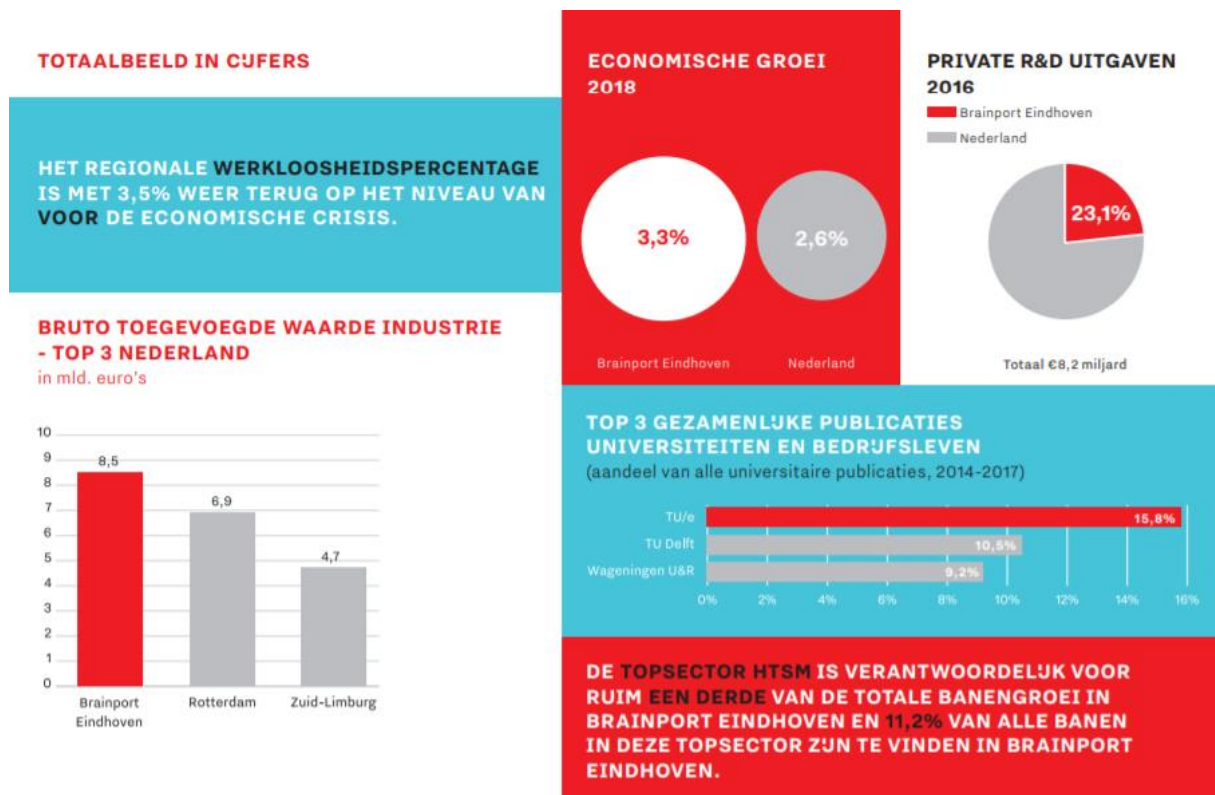
Glow 2019

3. Totaalbeeld Brainport Eindhoven (cijfers 2018)

De inspanningen in het kader van de Regio Deal Brainport Eindhoven dragen bij aan het verbeteren van het voorzieningenniveau, het aantrekken en behouden van talent (op alle onderwijsniveaus) en innovaties met maatschappelijke impact. Kwantitatief is het directe effect van de eenmalige financiële impuls via de Regio Deal moeilijk te meten, maar het is wel van belang de macro-economische voortgang van de regio te blijven monitoren. We steken daarom elk jaar een thermometer in de regio. Hoe staat de regio er voor op het gebied van economische groei, het voorzieningenniveau, beschikbaarheid van talent en innovatie? Met dit jaar speciale aandacht voor de resultaten van het Telos-onderzoek naar de brede welvaart. De onderstaande indicatoren, die zijn opgesteld in lijn met de pijlers uit de Regio Deal, geven een beeld van hoe de regio er nu voor staat. Het blauwe tekstkader geeft de beoogde resultaten van de Regio Deal weer.

Meting: cijfers 2018

Gedurende de periode dat de Regio Deal Brainport Eindhoven loopt, monitoren we de indicatoren uit de Regio Deal. Omdat de cijfers van 2019 nog niet beschikbaar zijn, gaan we uit van de beschikbare cijfers uit 2018, tenzij er andere data beschikbaar zijn. De cijfers zijn afkomstig uit de Brainport Monitor 2019.

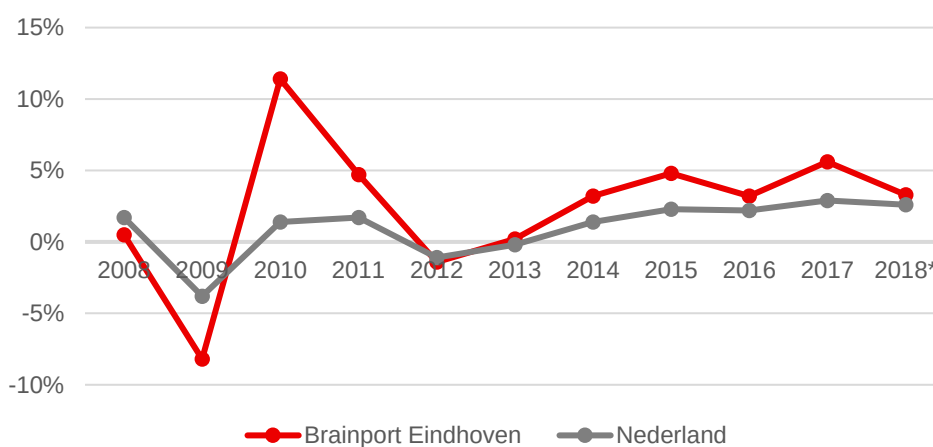
Economische groei

Beoogde resultaten

- Het bestendigen van een economische groei in Brainport in de komende 4 jaar, gemiddeld 1 procent boven het Nederlandse gemiddelde en een hiermee corresponderende banengroei.
- Jaarlijks gemiddeld 1.000 nieuw gevestigde of gestarte hightech- en design bedrijven.

De economische groei zet ook dit jaar door, maar vlakt zowel regionaal als nationaal af. In 2018 is de economische groei in Brainport Eindhoven 3,3%. Dit is ook dit jaar boven het landelijke gemiddelde van 2,6%. Een trend die al sinds 2013 standhoudt. Hiermee staat Brainport Eindhoven na regio Amsterdam op de tweede plaats qua economische groei van de vijf economisch grootste regio's van Nederland.

Economische groei - (BRP volumemutaties)

- In 2018 zijn er 7.722 banen (+1,8%) bijgekomen in Brainport Eindhoven. In totaal 426.773 banen.
- Brainport Eindhoven telt in 2018 2.624 nieuwe vestigingen. 501 vestigingen in High Tech Systemen & Materialen en Design sector.

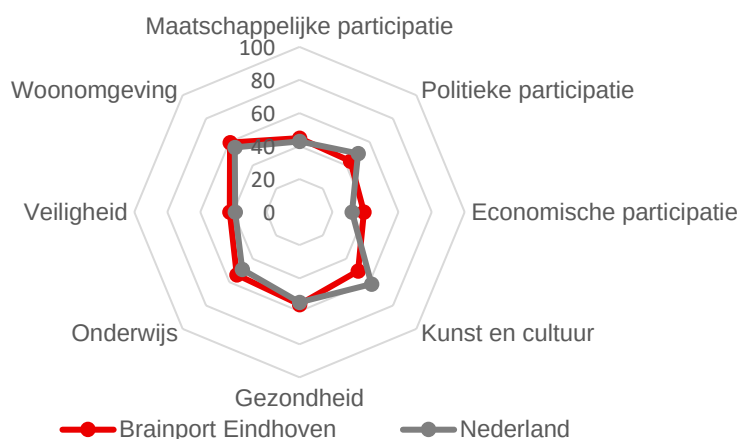
Brede Welvaart

Omdat dé standaard om brede welvaart te meten nog niet bestaat en we tegelijkertijd het begrip brede welvaart toch handen en voeten willen geven, hebben we dit jaar gekozen voor de methode van Telos. Deze methode geeft een brede, integrale blik langs de lijnen van People, Planet en Profit waarmee een breed perspectief op duurzame ontwikkeling wordt geboden. Telos beschrijft duurzame ontwikkeling als een ontwikkelingsproces gericht op het bevorderen van een evenwichtige groei van het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal), van de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal) en een gezonde economische ontwikkeling (het economisch kapitaal). Elk kapitaal is opgebouwd uit meerdere voorraden die samen de kwaliteit en kwantiteit van een kapitaal bepalen. Dit wordt gemeten aan de hand van indicatoren waarbij gebruik gemaakt wordt van normen om de score (van 0 tot 100) van een indicator te bepalen.

Sociaal-cultureel kapitaal

Binnen het sociaal-cultureel kapitaal zijn sociale rechtvaardigheid en maatschappelijke betrokkenheid kernbegrippen. Het principe van sociale rechtvaardigheid wordt ingevuld met gelijke kansen, vrijheid, veiligheid en een brede toegankelijkheid van voorzieningen. Via (sociale) netwerken hebben mensen toegang tot hulpbronnen welke ze individueel niet kunnen bereiken. Verbondenheid in zowel eigen kring als verbondenheid tussen gemeenschappen is van belang voor het creëren van vertrouwen en een optimale toegang tot hulpbronnen.

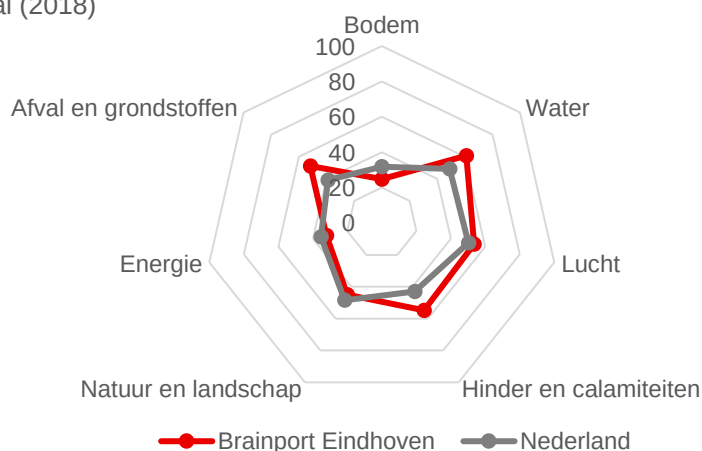
Sociaal-cultureel kapitaal (2018)

Ecologisch kapitaal

Het ecologisch kapitaal meet of ecosystemen over voldoende veerkracht beschikken om natuurlijke en menselijke verstoringen op te vangen zonder dat dit leidt tot onherstelbare schade aan een van de vier ecosysteefuncties. Deze ecosysteefuncties zijn: de productiefunctie, draagkrachtfunctie, informatiefunctie en regulatiefunctie. Het betreft een ecosysteembenadering waarbij de kwantiteit en kwaliteit van de voor mens en natuur belangrijke functies centraal staat.

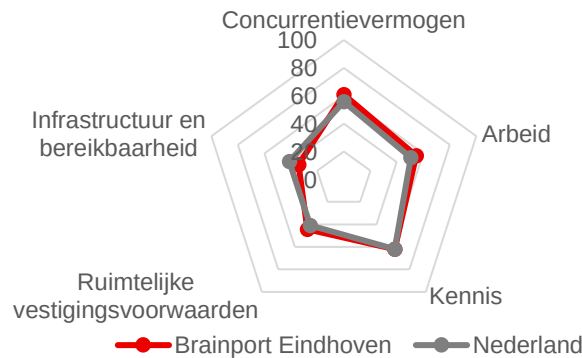
Ecologisch kapitaal (2018)

Economisch kapitaal

Binnen het economisch kapitaal staat het functioneren van de lokale en regionale economie centraal. Hierbij is de focus gericht op behoud en versterking van het vermogen van de regio om voldoende inkomen te genereren. Het concurrerend vermogen van de regio wordt in belangrijke mate bepaald door het samenspel van de economische structuur en het lokale en regionale vestigingsklimaat.

Economisch kapitaal (2018)

Voorzieningen

Beoogde resultaten

- Het ontwikkelen en realiseren van een (inter)nationaal onderscheidend aanbod van voorzieningen op het gebied van cultuur, sport, technologie en kennis. Dit vereist een vestigingsklimaat van grootstedelijke kwaliteit en uitstraling met een inclusief voorzieningenaanbod dat zich mee-ontwikkelt met de veranderende bevolkingssamenstelling.
- Voor een aantal onderscheidende voorzieningen dienen investeringen plaatsgevonden te hebben zodat zij na een opbouwperiode van een zodanig niveau zijn, dat zij kunnen opteren voor meerjarige publieke financiering in het kader van het toekomstig cultuurstelsel vanaf 2021.

Naast de brede welvaart kijken we specifiek naar de ontwikkeling van de voorzieningen in de regio. Hiervoor maken we gebruik van dezelfde methode van Telos om de score (van 0 tot 100) van een indicator te bepalen. Op het gebied van voorzieningen maken we het onderscheid tussen 'Woonomgeving' en 'Kunst & Cultuur'.

Woonomgeving

Hierin wordt de aandacht gericht op de beschikbaarheid en de kwaliteit van woningen, de aanwezigheid van publieke en dagelijkse voorzieningen en de tevredenheid met de eigen woonomgeving. De score voor woonomgeving wordt gemeten door combinatie van de volgende indicatoren:

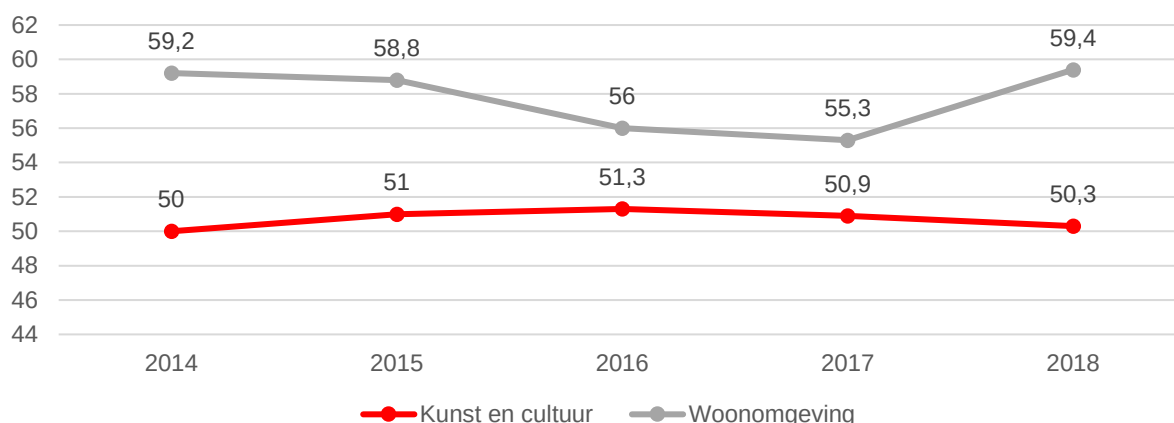
- Tevredenheid woning
- Tevredenheid winkels
- Tevredenheid woonomgeving
- Leegstand woningen
- Nieuwbouw woningen
- Migratiesaldo
- Afstand dagelijkse voorzieningen

Kunst en Cultuur

Binnen de score Kunst en Cultuur wordt getracht te meten of het culturele aanbod voldoende groot en divers is, iedereen actief of passief kan deelnemen aan culturele uitingen of activiteiten en of het culturele erfgoed wordt beschermd en versterkt. Deze score wordt gemeten door een combinatie van de volgende indicatoren:

- afstand podiumkunsten
- afstand musea
- culturele werkgelegenheid
- beschermde stads- en dorpsgezichten
- rijksmonumenten
- gemeentemonumenten

Score Voorzieningen Brainport Eindhoven (2014-2018)

Aantrekken en behouden van talent

Beoogde resultaten

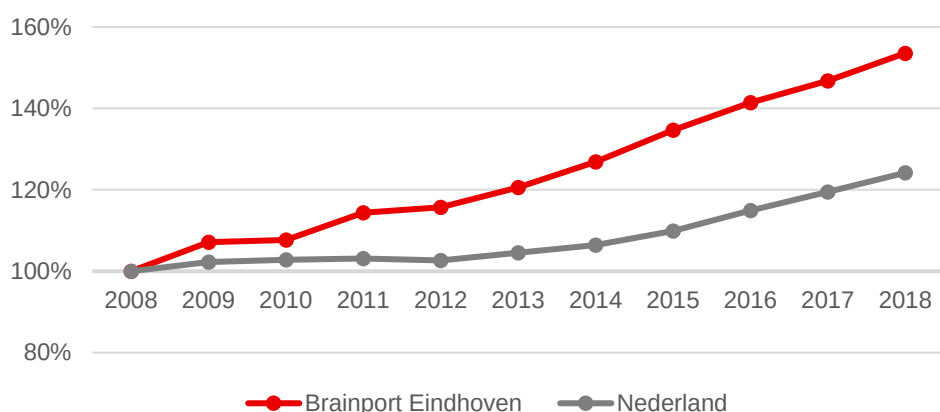
- De komende vier jaar gemiddeld 1000 internationale kenniswerkers per jaar aantrekken.
- Een jaarlijkse groei van het aantal technologiestedenten in het beroeps- en hoger onderwijs met gemiddeld 3 procent.
- Een jaarlijkse groei van het aantal internationale studenten met gemiddeld 5 procent.

Technologie studenten

Het aantal studenten met een technologische opleiding geeft een beeld van het toekomstig beschikbare technisch arbeidspotentieel en daarmee in hoeverre aan de verwachte vraag kan worden voldaan. Zowel het aantal als het kennisniveau is van belang voor de regionale economie. Technische opleidingen op het lager onderwijs vallen onder de sector Techniek. Binnen het hoger onderwijs rekenen we opleidingen Natuur en Techniek en opleidingen met meer dan 50% bètatechniek in het curriculum tot het technisch onderwijs.

De stijgende trend van de afgelopen jaren is in 2018 doorgezet. Een stijging van 4,6% resulteert in 31.337 technologie studenten in Brainport Eindhoven. Dat zijn 1.388 studenten meer dan een jaar eerder. Op nationaal niveau (+ 3,9%) was Brainport Eindhoven verantwoordelijk voor 10,3% van de nationale stijging (13.499). Met uitzondering van 2017 stijgt regionaal het aantal technologie studenten al tien jaar harder dan nationaal. Over de afgelopen tien jaar resulteert dat in een stijging van + 53,6% van technologie studenten in Brainport, vergeleken met een nationale stijging van + 24,2%.

Technologie studenten mbo, hbo en wo (2008=100)

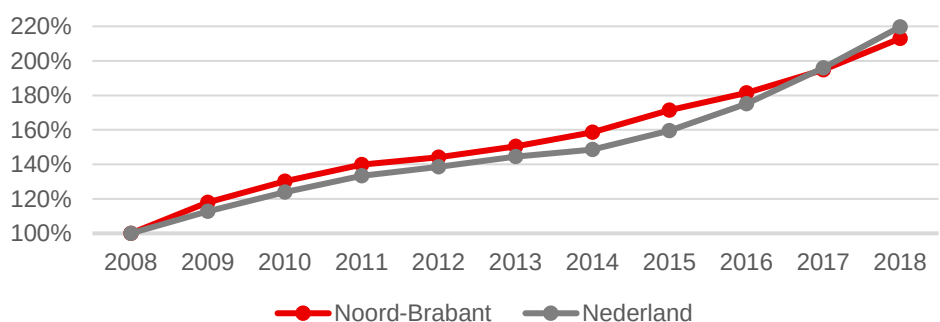

Internationale studenten

De demografische ontwikkeling van vergrijzing leidt tot een daling van het aandeel jonge mensen in de bevolking. Het aantrekken en behouden van internationale studenten draagt bij aan de groei van de potentiële arbeidspopulatie. Ook zijn internationale studenten van belang voor het concurrentievermogen van de regio, omdat ze vaak goed functioneren in een dynamische en kennisintensieve omgeving.

In 2018 telt de provincie Noord-Brabant¹ 10.584 internationale studenten. In 2017 waren er 9.681 internationale studenten (+9,3%). Nationaal stijgt het aantal internationale studenten met 9.349 (+12,2%). Het afgelopen decennium is het aantal internationale studenten zowel regionaal als nationaal verdubbeld, met een stijging van respectievelijk 113,0% en 119,7%. Opvallend snijpunt in de grafiek is het jaar 2017, waar de groei van internationale studenten het afgelopen decennium op nationaal niveau voorbij de provinciale groei schiet.

Internationale studenten (2008=100)

Internationale kenniswerkers

Voor het (jaarlijks) meten van de internationale kenniswerkers is momenteel (nog) geen instrumentarium beschikbaar.

¹ Internationale studenten Noord-Brabant bevat onderwijsinstellingen: TU/e, TiU, Avans, Fontys, NHTV, Design Academy en de HAS.

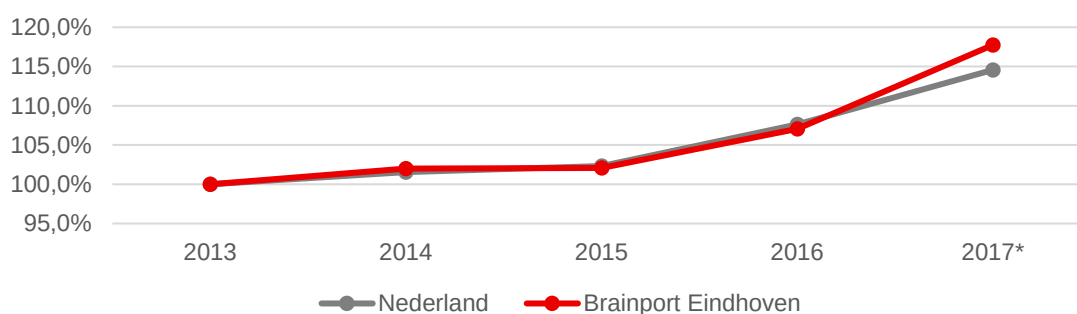
Innovatie

Beoogde resultaten

- Een bestendige groei in de private R&D-uitgaven met 5 procent per jaar.
- Ten minste 25 stabiel gevestigde fotonicabedrijven in Nederland met een gezamenlijke omzet van tenminste 1 miljard in 2030 en een werkgelegenheidseffect van 4000 fte.

In 2017 geeft het bedrijfsleven van Brainport Eindhoven ruim € 2,4 mld. uit aan private research & development, een toename van 9,1% ten opzichte van 2016.

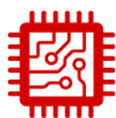
Private R&D-uitgaven - (2013 = 100)

Ontwikkelingen PhotonDelta

Sinds begin 2019 is er een governance structuur actief inclusief een Raad van Toezicht, investeringscomité en expertpanel. Samen met het PhotonDelta office team brengen zij een duidelijke visie en strategie tot uitvoering. Jaarlijks vraagt PhotonDelta de cijfers op bij de fotonicabedrijven. Eind 2019 telt Nederland 13 fotonicabedrijven² met een gezamenlijke omzet van circa € 21,5 miljoen³ en circa 400 fte. De bedrijven zitten in een sterke ontwikkelfase. De totale omzet is gegroeid met 69%. Ook de werkgelegenheid is toegenomen naar 400 fte (2018 nog 315 fte). De groei in werkgelegenheid komt voor een deel door de aankondiging van de Regio Deal middelen waardoor bedrijven extra investeringen hebben gemaakt.

Naast deze key performance indicatoren gaat het ecosysteem meer leven en komt het steeds dichterbij elkaar. Dit kan deels worden gekwantificeerd door de aanwezigheid van 125+ deelnemers op de jaarlijkse PhotonDelta dag, het regelmatig bij elkaar komen van de CEO's van de belangrijkste bedrijven en stakeholders, en gezamenlijke opzetten en uitvoeren van projecten. Ook zie je een toename van activiteit op de website en social media kanalen.

2018: 10 bedrijven
2019: 13 bedrijven

2018: 315 fte
2019: 400 fte

2018: € 12,8 mln.
2019: € 21,5 mln.

2020: 39,9 mln.
89% groei

² Dit zijn uitsluitend de bedrijven in de "PIC" supply chain, geen toeleveranciers, uit bijvoorbeeld de machine-industrie. In 2019 zijn 2 nieuwe bedrijven aangesloten bij het ecosysteem en is een nieuwe startup opgericht.

³ Dit bedrag wijkt af van 2018 aangezien op dat moment een bredere scope aan bedrijven is meegenomen. De omzet van 2019 is uitsluitend van 13 bedrijven in de "PIC" supply chain van PhotonDelta.

Een regio vol kennis
Innovatief design en kracht
Slim tot op het bot
Waar de toekomst wordt bedacht

Hier wordt geleefd
Bewonderd, gemaakt
En rusten we niet tot iets nieuws
Ons echt raakt

We werken, we ontspannen
Genieten uit alle macht
En vieren successen
Tot aan de overkant van de nacht

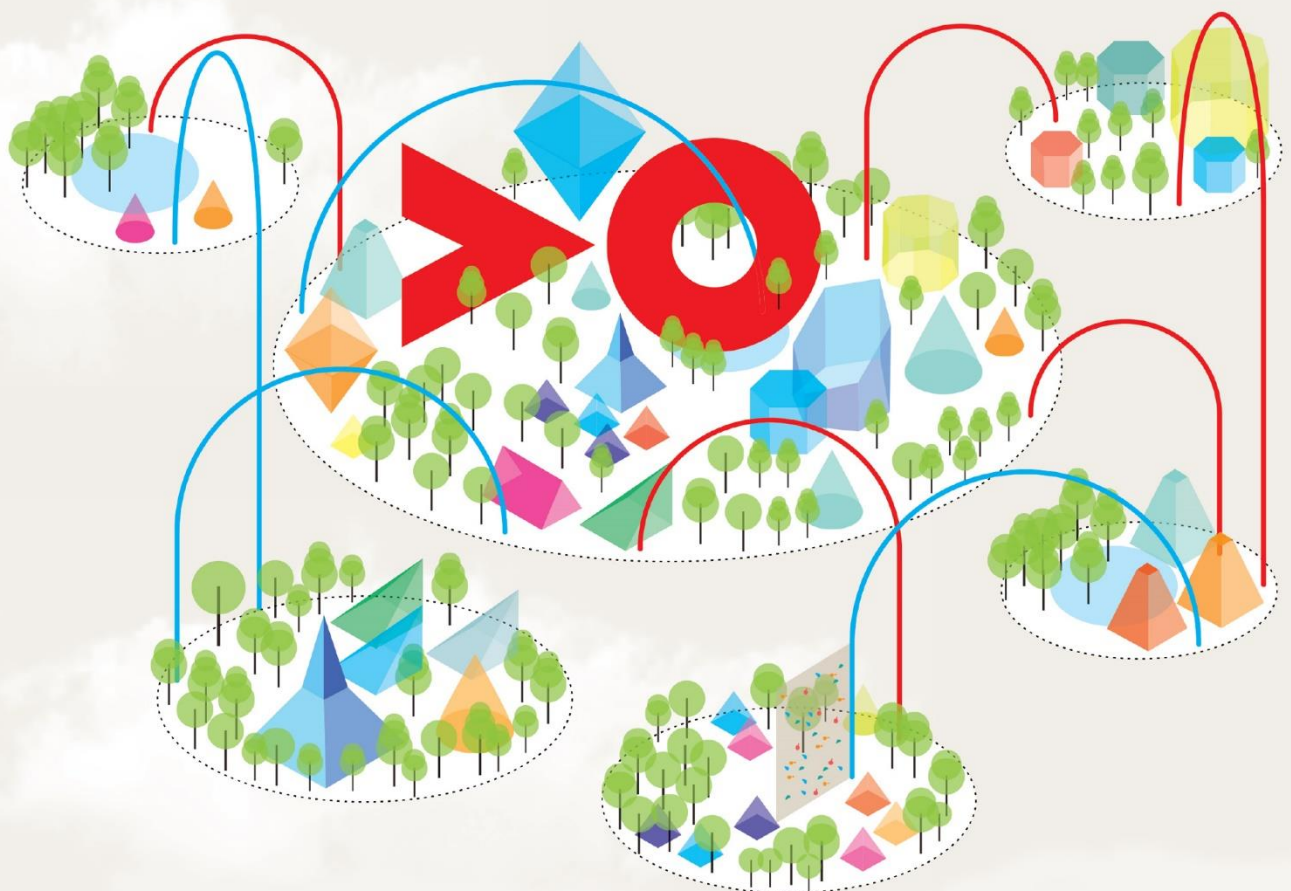
We bedenken, voeren uit
Wij zien het licht
Geven inventiviteit, high tech en design
Wereldwijd gezicht

Waar de eerste lucifer
Met trots werd gebrand
Waar het hart voor design
Met passie ontvlamt

Wij zijn de regio
Van experiment en DAF
Van Philips, de Vlisco
Wij maken het af

Wij zijn bedenkers en doeners
Zelfscheppend, pionier
Ik lééf in Brainport
Mijn thuis is hier

Living and building the dream

4. Voortgang Regio Deal Brainport Eindhoven

Na de ontwikkelingsfase in 2018, zijn de meeste projecten goed uit de startblokken gekomen. De evenementen uit pijler A hebben succesvolle edities beleefd. Ook de projecten uit pijler B en C zijn goed gestart. Twee projecten gaan starten in 2020, hierna zijn alle 26 projecten van start gegaan. Alle projecten verwachten de beoogde doelstellingen te gaan halen. Het meest kenmerkende van 2019 is de innovatieve samenwerking. Kenmerkend voor de Brainport Eindhoven regio, maar zeker ook terug te zien in de creatieve samenwerking tussen de triple-helix partijen in de verschillende projecten.

Living and building the dream

Over deze bijzondere samenwerking en samenhang tussen de projecten is een verhaal geschreven: *Living and building the dream*. Een droom over hoe Brainport Eindhoven er in de toekomst uit kan zien en welke bijzondere en unieke bijdrage ieder project uit de Regio Deal hieraan heeft bijgedragen. Lees het hele verhaal op de [website](#).

Pijler A: Onderscheidend voorzieningenaanbod

Binnen pijler A zijn alle projecten, behalve het Muziekgebouw en Eindhoven Design District, uit de propositie van start gegaan. De projecten het Eindhoven Museum en het Dedicated Conference Center hebben in 2019 een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd. Beide onderzoeken zijn positief afgerond en zullen begin 2020 een vervolgaanvraag indienen. Voor de twee 'urban' projecten zijn voorbereidende werkzaamheden getroffen voor de start van de verbouwing en ontwikkeling in 2020. Op het gebied van atelierruimte/makerspaces is een eerste deelaanvraag voor de doorontwikkeling van het Temporaray Art Center (TAC) goedgekeurd.

Nationaal Zwemcentrum

In de propositie is het Nationaal Zwemcentrum de Tongelreep enkel als regionale cofinanciering opgenomen. De gewenste ambitie bleek echter niet haalbaar binnen de beschikbare middelen. Om een bovenlokale topsportvoorziening te realiseren, die tegelijkertijd breed toegankelijk is voor alle doelgroepen, is een extra financiële impuls uit de Regio Deal toegekend.

Sport en cultuur

Om het bereik van sport en cultuur in de Brainportregio te vergroten is eind 2019 een project voor cultuurmarketing goedgekeurd. Het doel is om via een toegankelijke portal de inwoners van en bezoekers aan de regio goed te informeren over wat Brainport Eindhoven allemaal te bieden heeft op het gebied van cultuur, evenementen en sport. Jaarlijks zijn er diverse mooie evenementen in de regio. Zoals de evenementen uit de propositie; Dutch Technology Week, World Design Embassies, GLOW en STRP. Deze evenementen hebben in 2019 een goed jaar gedraaid met een positieve bijdrage aan de doelstellingen, gericht op inhoudelijke en financiële continuïteit en versteviging van de projecten. De wens van de regio is om niet alleen op bepaalde momenten in het jaar te laten zien waar we in uitblinken '*technology, design en kennis (TDK)*', maar om dit structureel te laten zien in een futurelab. Hiervoor is op 1 februari 2020 een bidbook ingediend bij het Ministerie van OCW met als doel aanspraak te maken op de landelijke BIS gelden.

Voorzieningen in de brede regio

In 2019 is een financieringsregeling binnen de Regio Deal vormgegeven voor 'voorzieningen in de brede regio'. De financieringsregeling biedt de gemeenten uit De Peel, De Kempen, de A2 gemeenten en het stedelijk gebied de mogelijkheid om aanspraak te maken op een deel van de Regio Deal middelen. Eind 2019 zijn 12 projecten die voldeden aan de vastgestelde criteria ingediend.

WDE presenteerde in 2019 zes thematische ambassades voor de toekomst. In deze ambassades kwamen allianties van bedrijven, overheden en organisaties samen met ontwerpers en onderzoekers om aan oplossingen te werken voor urgente maatschappelijke vraagstukken. De WDE zijn hierin een jaarlijks ijkpunt met uitwisseling van kennis met bezoekers. Betrokken partijen blijven door het jaar heen samenwerken op deze thema's.

Lokale bedrijven (o.a. Signify, ASML), kunstenaars, technici, designers én (onderwijs) instellingen werken binnen 'GLOWlabs' vanuit een bepaalde thematiek aan een innovatief lichtkunstwerk dat vervolgens een podium krijgt op de route. In 2019 waren 8 kunstwerken uit de GLOWlabs zichtbaar tijdens **GLOW**.

In 2019 werd voor het eerst tijdens de **Dutch Technology Week** het mission Tech event georganiseerd waarbij vanuit de gehele Brainport regio scholieren uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs in aanraking konden komen met techniek.

Ook is voorafgaand aan de DTW de landelijke publiekscampagne **Make Tech Yours** gelanceerd om scholieren in Nederland mee te nemen in de technologische transitie.

Het **STRP festival** heeft een succesvolle editie achter de rug met veel nationale media aandacht (NRC, Volkskrant, NU.nl). "bij uitstek het DNA-festival van Eindhoven: technologie, kennis, innovatie, design, alles zit erin." Naast een week vol festiviteiten zijn door het jaar heen ook verschillende (goedbezochte) lezingen gehouden, telkens met een ander thema en een rechtstreekse link naar ontwikkelingen in de samenleving en de maatschappij van de toekomst.

Pijler B: Aantrekken en behouden talent

Alle projecten van start

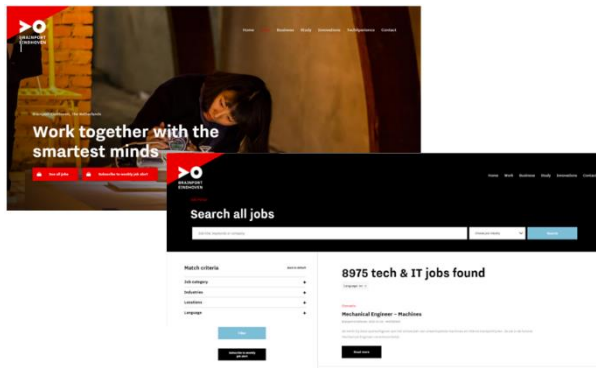
In 2019 zijn alle (6) projecten binnen de pijler B van start gegaan. De samenwerking tussen het project aantrekken van internationale kenniswerkers en het Holland Expat Center South is nog verder verstevigd. De inspanningen laten positieve cijfers zien in het bereik van het MKB en het aantal bezoekers op de website. Ook het 'living in' programma levert een belangrijke bijdrage aan een betere aansluiting van partner en kinderen van internationals in de regio. Dit programma heeft boven verwachting gepresteerd en heeft maar liefst 52 spouses (echtgenotes/partners) aan een baan geholpen.

Om in de toekomst onvervulde tech- en IT vacatures in de regio te kunnen blijven vervullen, vinden binnen het project instroom tech & IT studenten wervingsactiviteiten in geselecteerde doellanden plaats. In 2019 zijn de wervingsactiviteiten in Italië, Indonesië, Turkije en Roemenië (zowel offline en online) een groot succes. De uitkomsten van de Customer Journey onderzoek van de internationale student is afgerond en heeft waardevolle inzichten gegeven voor het optimaliseren van de campagnes.

In een steeds internationalere regio moeten ook onderwijsinstellingen zich hierop voorbereiden. Het project internationalisering onderwijs heeft als doel jongeren op te leiden tot wereldburger en is onderverdeeld in een aantal pijlers. In 2019 zijn een aantal pijlers gestart met de uitvoering. Bij sommige pijlers is een langere voorbereidende fase nodig omdat zij een systeemwijziging vragen bij scholen. Dit proces vraagt veel aandacht en draagvlak.

Binnen het project accommoderen onderwijsgroei en ontwikkelen hybride leeromgevingen zijn de hybride leeromgevingen op de Automotive Campus en Strijp TQ officieel van start gegaan en zijn de middelen voor de hybride leeromgeving op de Brainport Industries Campus aangevraagd.

In 2019 is ook het project zichtbaarheid startups van start gegaan. Eind 2019 is een eerste versie van de startup dataroom, een online platform voor startups, van start gegaan. Tevens zijn in 2019 verschillende activiteiten gestart om de Brainportregio beter op de kaart te zetten als aantrekkelijke startup regio.

Online campagne met in 2019 meer dan 400.000 unieke bezoekers op de internationale Brainport vacature website en ruim 85.000 kliks naar vacatures van bedrijven uit de Brainport regio.

Hiernaast was het Recruitment Innovatie Congres succesvol met 80 deelnemende bedrijven en is bij meer dan 140 MKB bedrijven geholpen met het aantrekken van internationaal talent via adviesgesprekken en themabijeenkomsten.

Opzet van Hybride leeromgevingen op Strijp TQ en de Automotive Campus; omgevingen waar studenten direct gekoppeld aan de praktijk en het bedrijfsleven, meer projectgebonden hun opleiding volgen. Opzet op de Brainport Industries Campus (BIC) volgt vanaf 2020.

Onderdeel van het project Aantrekken van internationale kenniswerkers is de Tech Xperience week waarin 10 internationale talenten eind 2018 bedrijven in de regio hebben bezocht en zo ambassadeurs zijn geworden voor de Brainport regio.

In 2019 heeft een aanvullende marketing campagne gelopen met de resultaten van deze editie en wereldwijd 2,2 miljoen mensen uit de doelgroep bereikt.

Start behoefte-onderzoek en betrekken MKB in de regio voor het aantrekken van internationaal talent. Ook is het Holland Expat Centre South gestart met het 'living in' programma voor een betere aansluiting van partner en kinderen in de regio.

Pijler C: Innovaties met maatschappelijke impact

Binnen pijler C zijn alle (5) projecten uit de propositie van start gegaan. Begin 2019 stond in het teken van ontwikkeling, organisatievorming, inrichting en opstarten. De organisaties PhotonDelta, Eindhoven Engine, Urban Development Initiative en Brainport Smart Mobility hebben een interne governance ingericht en de benodigde posities ingevuld. De gelden worden veelal ingezet voor verschillende innovatieprojecten. In de loop van het jaar zijn de organisaties gestart met projectontwikkeling en het doorvoeren van het unieke samenwerkingsmodel kenmerkend voor deze regio. Met als beoogd resultaat het ontwikkelen van slimme, schaalbare oplossingen voor grote maatschappelijke vraagstukken op het gebied van o.a. een gezonde samenleving, de energietransitie en duurzame mobiliteit. In 2019 zijn hierin al de eerste resultaten behaald. In samenwerking met verschillende aan triple-helix partijen zijn verschillende subprojecten van start gegaan.

Concrete mijlpalen innovatie 2019

Het rijk, provincies, regio's, bedrijven en kennisinstellingen tekenen het convenant en investeren onder de vlag van **PhotonDelta** samen 236 miljoen euro in het versnellen van de ontwikkeling van geïntegreerde fotonica. Inmiddels zijn verschillende bedrijfsleningen verleend, PPS projecten in gang gezet en is het ecosysteem verbonden. Op 3 dec 2019 was de 1e PhotonDelta dag waarbij 125+ deelnemers uit het ecosysteem bij elkaar kwamen om de gezamenlijke ambitie te bespreken en in uitvoering te brengen.

Kick-off van het **Brainport Smart Mobility programma** als 'aanspreekbaar loket' en aanjager van slimme mobiliteitsoplossingen in de regio. De doelen van het programma zijn in de regio verbeteren van:

- verkeersveiligheid (minder verkeersdoden)
- bereikbaarheid (minder files)
- en leefbaarheid (minder emissie)

Inmiddels zijn verschillende concrete projecten van start gegaan.

Eindhoven Engine komt op stoom

EINDHOVEN Met vier nieuwe innovatieprojecten ter waarde van tien miljoen euro komt Eindhoven Engine op de TU/e-campus op stoom.

Eindhoven Engine draagt uit de Regio Deal Brainport 1,4 miljoen euro bij, de rest is voor rekening van de consortia, zijnde bedrijfsleven en kennisinstellingen. De vier onderzoeksprojecten zijn door een groep van onafhankelijke deskundigen geselecteerd uit de Open Engine Call 2019. Projecten met innovatieve oplossingen voor maatschappelijke problemen op gebied van high tech, gezondheid, zorg, energie, veiligheid, agrifood en mobiliteit, konden zich hiervoor inschrijven. Belangrijk crite-

rium is volgens directeur Eindhoven Engine Katja Pahnke de samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen TU/e, TNO en Fontys. Pahnke: „Het bedrijfsleven geeft lading in de uitvoering. We willen via Engine het ook echt snel naar de markt brengen.”

Geselecteerde projecten zijn: een applicatie die ventilatie- en aircosystemen in grote gebouwen continu monitort, fouten detecteert en diagnosticeert. Partners hierin zijn TU/e, ISSO, System Air/Nedair, Radboud UMC, ROC

► **Vier nieuwe innovatieprojecten met een waarde van tien miljoen euro**

en bedrijfspartner Kropman. Tweede project IntelliLight+, van partners TU/e en Signify, gaat over de ontwikkeling van innovatieve verlichting, gericht op het verbeteren van visie, welzijn en prestaties van mensen.

Project drie, SmartTWO+, wordt uitgevoerd door KPN en TU/e, en onderzoekt de mogelijkheden om tot een integraal systeemnetwerk te komen voor het internet der dingen.

Vierde project, So-STRAP, richt zich op sociale connectiviteit, vroegtijdige detectie, preventie en diagnose van hartziekten. Partners hierin zijn TUD, EMC Heart Sciences, Bobo tech, Smart Toilets, OMNI, TU/e, en industrieel partner Cardiron.

15 april 2019

De officiële **opening Eindhoven Engine** (Inclusief start 6 pilot projecten)

11 oktober 2019

Goedkeuring 4 nieuwe innovatieprojecten uit open call **Eindhoven Engine**

Kick Off Eindhoven Engine

5. Communicatie Regio Deal Brainport Eindhoven

Regio Deal & Brainport Nationale Actieagenda

In 2018 en 2019 is vanuit het Regiofonds communicatie over de Regio Deal zoveel mogelijk gekoppeld aan de Brainport Nationale Actieagenda. Bij besluitvorming is met name over de generieke Regio Deal gecommuniceerd (wat is de stand van zaken) en specifiek over de start van nieuwe projecten en goedkeuring vervolgpacten. De communicatie richting de stakeholders vond vooral plaats via 1 op 1 gesprekken, presentaties en updates aan partners. In de voortgangsrapportage van de Actieagenda is ook expliciet aandacht besteed aan de Regio Deal projecten.

De focus in communicatie verschoof in 2019 steeds meer naar de projecteigenaren en hun verhalen over de start en de doorontwikkeling van de projecten. Ook in 2020 zetten we schijnwerpers op deze ambassadeurs, hun verhalen en de toegevoegde waarde voor de inwoners van Brainport Eindhoven in het versterken van de economische kracht van deze regio.

Nationaal en regionaal podium

De projecteigenaren hebben de Regio Deal projecten trots gepresenteerd in een breed scala aan media en kanalen. Nationaal deelden projecten hun verhalen in bijvoorbeeld AD, NRC, Volkskrant en NU.nl en kwam 'The embassy of circular & biobased building' uitgebreid aan bod in een uitzending van Tegenlicht. Regionaal zagen inwoners en ondernemers van Brainport Eindhoven de diverse projecten ruim 175 keer voorbijkomen in regionale media zoals het Eindhovens Dagblad en bij Omroep Brabant. De vakbladen en themamagazines besteedden in 2019 ruim 30 keer aandacht aan één van de projecten. Hierbij tellen we alle re-posts, retweets en het delen van een uniek verhaal op verschillende onlinekanalen en -communities niet eens mee. Zo hebben vele lezers op inspirerende wijze ervaren welke mooie projecten bijdragen aan het versterken van deze regio. Deze verhalen heeft Brainport Eindhoven weer gedeeld op de website, in nieuwsbrieven, social media en tijdens partnerevents, zoals het pitchen van de projecten tijdens een drukbezocht Brainport meets Brainport.

De verhalen in cijfers

Website

3.072 unieke
paginaweergaves
Gem. bezoektijd op
pagina: **2 min**

Social media fans

LinkedIn **3334**
Facebook **3190**
Instagram **2926**
75+ Brainportposts m.b.t.
Regio Deal projecten

Media

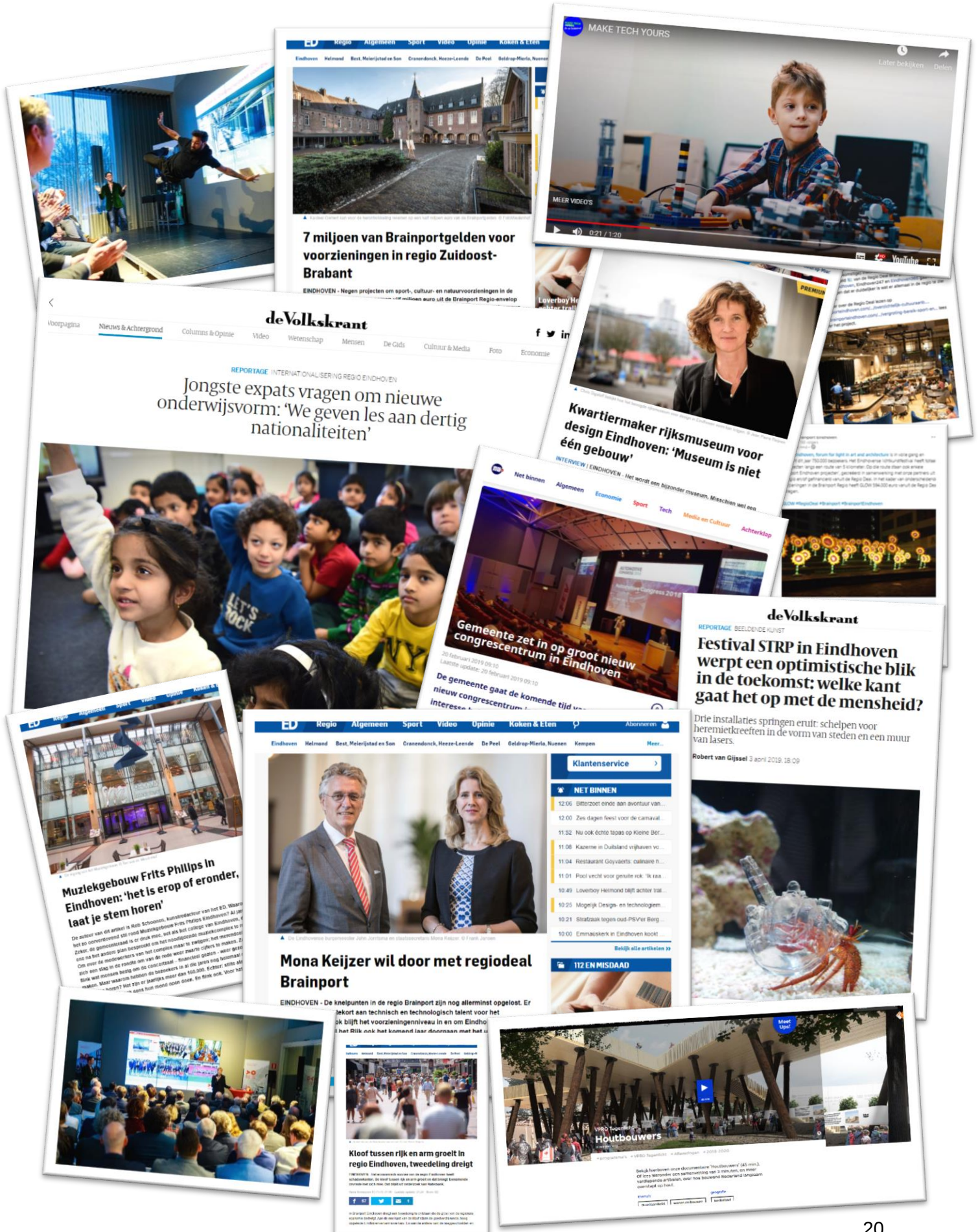
15+ artikelen nationaal
175+ artikelen regionaal
30+ artikelen in
vakbladen
250+ totaal (excl. social
media, repost, retweet)

Brainport meets Brainport

2 events
470 deelnemers
19 Regio Deal projecten
gepresenteerd

De verhalen in beeld

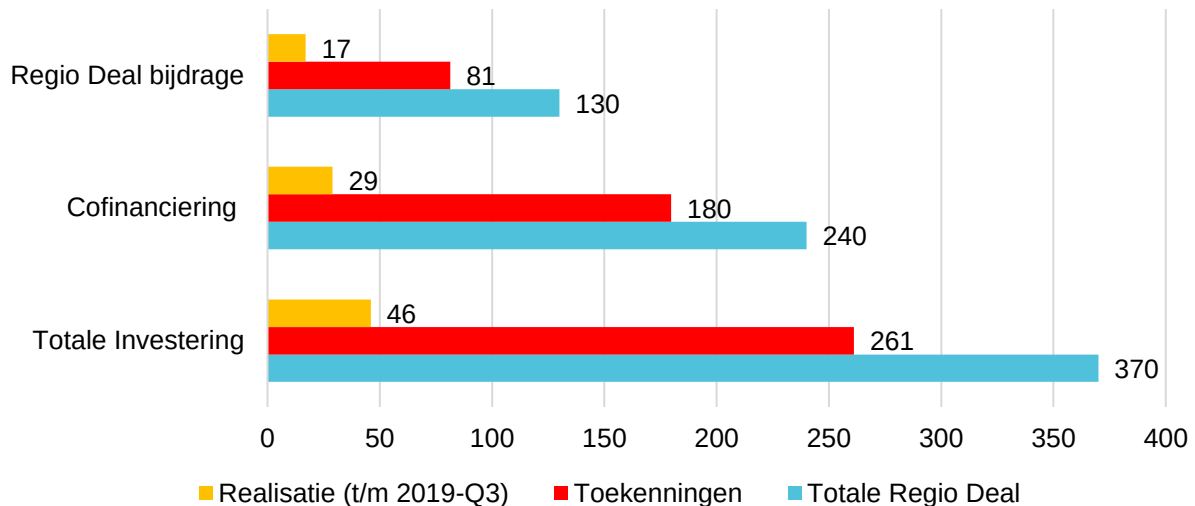

6. Financiële realisatie Regio Deal Brainport Eindhoven

Van de maximaal € 130 miljoen is in 2018 € 39,9 en in 2019 € 41,6 dus in totaal € 81,5 miljoen beschikbaar gesteld door het Rijk. In totaal is er t/m 2019 aan 24 projecten een financiële bijdrage toegekend met een totaalwaarde van € 82,7 miljoen (inclusief 1% uitvoeringskosten). Er is voor de 24 projecten € 179,7 miljoen cofinanciering vanuit de regio (bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid) toegezegd. Dit geeft vertrouwen in de haalbaarheid van de totale beoogde cofinanciering van € 240 miljoen.

In 2019 is t/m het derde kwartaal ca. € 17 miljoen aan projecten uitgekeerd op basis van de ingediende en geaccepteerde declaraties. Realisatie door de projecten in 2019 ligt in werkelijkheid hoger maar de declaraties zijn begin 2020 nog niet ingediend, nog in behandeling of nog niet volledig uitbetaald als gevolg van de algemene voorwaarden (100% uitkering op basis van een accountantscontrole). Aangezien de looptijd voor het realiseren van de projectdoelstellingen loopt tot maximaal 2025 hebben de projecten ook nog voldoende tijd voor de realisatie.

Voortgang Regio Deal t/m 2019
(excl uitvoeringskosten)

Figuur 6.1: Voortgang Regio Deal 2019

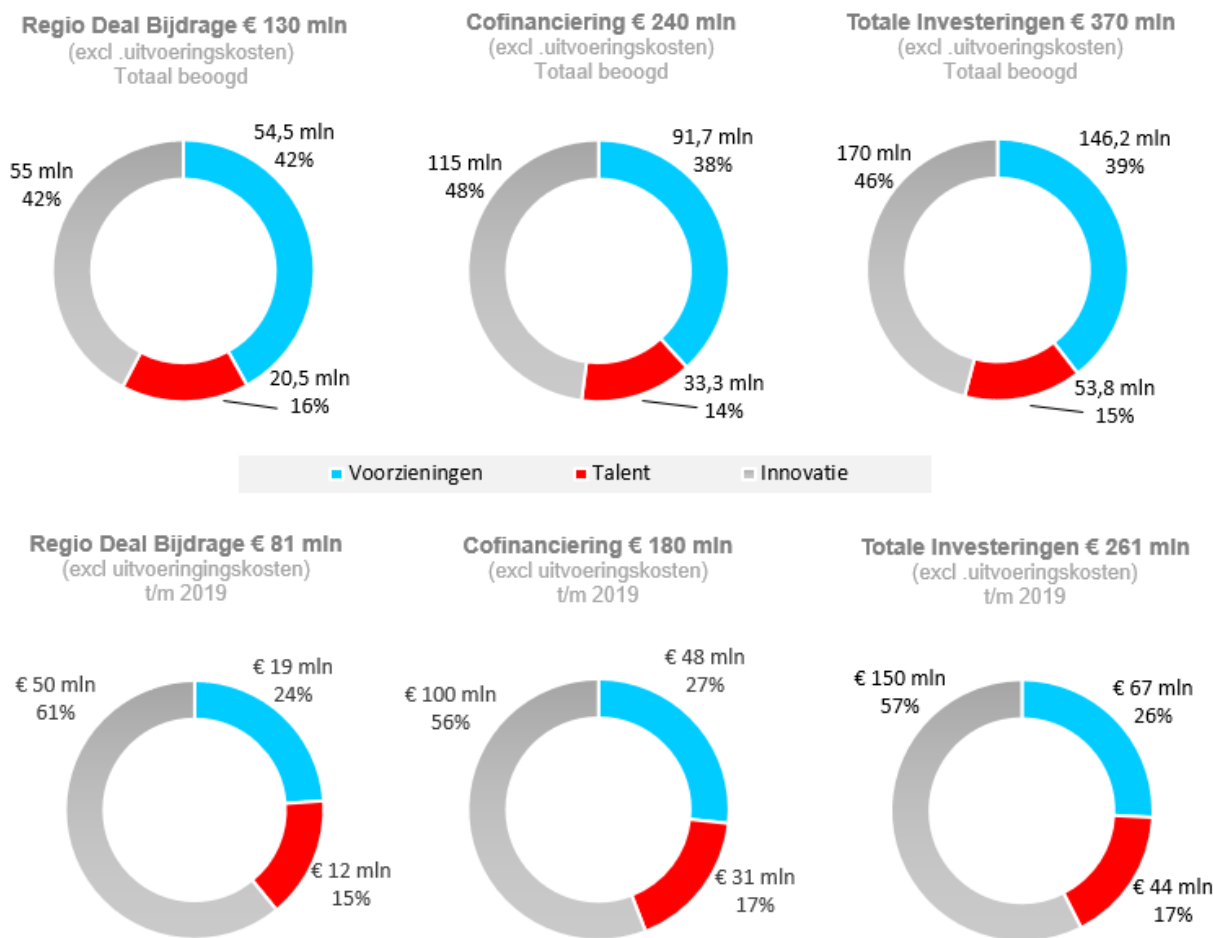
	Financieel Overzicht per pijler					
	Regio Deal bijdrage	Regio Deal toegekend	Realisatie t/m 2019 Q3	Cofinanciering	Cofinanciering toegekend	Realisatie t/m 2019 Q3
A. Onderscheidend voorzieningenaanbod	€ 53.955.000	€ 19.442.140	€ 782.035	€ 91.700.000	€ 47.956.339	€ 2.571.415
B. Aantrekken en behouden talent	€ 20.295.000	€ 12.377.159	€ 1.713.012	€ 33.300.000	€ 31.342.153	€ 3.123.489
C. Innovaties met maatschappelijke impact	€ 54.450.000	€ 49.590.847	€ 14.512.680	€ 115.000.000	€ 100.416.250	€ 23.697.916
Uitvoeringsorganisatie 1%	€ 1.300.000	€ 1.300.000	PM			PM
	€ 130.000.000	€ 82.710.146	€ 17.007.727	€ 240.000.000	€ 179.714.742	€ 29.392.820

Tabel 6.2 Financieel Overzicht per pijler

Voor de uitvoeringskosten is door de 21 gemeenten in de Brainport regio, via het Stimuleringsfonds van de Metropoolregio Eindhoven, € 2,4 miljoen cofinanciering toegezegd voor de € 1,3 miljoen (1% uitvoeringskosten) van de Regio Deal. In 2019 is aanvullend een subsidiebedrag van € 600.000 door de Provincie Noord-Brabant toegekend.

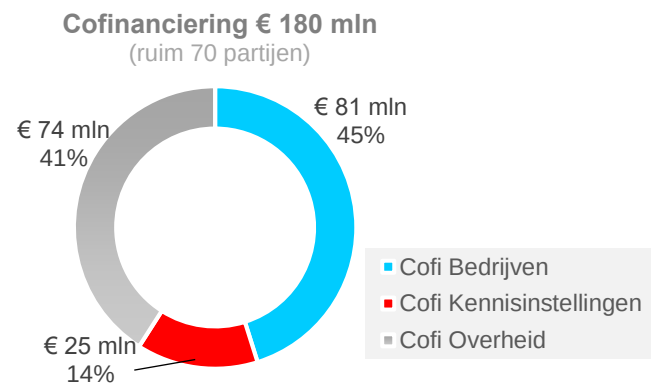
Inzicht in toegezegde Regio Deal middelen 2019

Hieronder wordt een aantal inzichten geschetst in de stand van zaken van de toegezegde Regio Deal bijdragen en de toegezegde cofinanciering⁴ in de projecten van de Regio Deal. Deze stand van zaken is exclusief de uitvoeringskosten. De bedragen zijn afgerond naar miljoenen en geven verhoudingen weer per pijler en soorten partners.

Figuur 6.3: Overzicht investeringen per pijler; totaal beoogd vs voortgang t/m 2019

Er zijn ruim 70 externe – met name regionale – partijen die cofinanciering bijdragen aan de investeringen. De cofinanciering is afkomstig van bedrijven, kennisinstellingen en overheden.

Figuur 6.4: Verdeling cofinanciering

⁴ Cofinanciering rechtsgeldig ondertekend door bevoegd persoon.

7. Meerjarige projectenplanning Regio Deal Brainport Eindhoven

Vanwege de eis voor cofinanciering is het voor een aantal projecten die deze cofinanciering nog niet volledig geborgd hebben niet mogelijk om in één keer de totale Regio Deal bijdrage aan te vragen. Deze projecten hebben in 2018 en 2019 een eerste aanvraag gedaan en zullen in toekomstige jaren vervolgaanvragen doen wanneer de cofinanciering geborgd is.

In 2019 zijn 7 (deel)projecten toegekend in maart, 6 (deel)projecten in juni en 6 (deel)projecten in november. In totaal hebben nu 24 van 26 projecten een 1e toekenning gekregen. Van de 2 laatste projecten is de planning dat ze in maart 2020 worden toegekend en van start gaan.

Voor een aantal projecten is de toekenning dé mogelijkheid om van start te gaan. Bestaande projecten krijgen door de Regio Deal een impuls voor uitbreiding of versnelling van activiteiten binnen deze projecten, maar waren al eerder gestart. Tabel 7.1 geeft een overzicht.

		(1 ^e keer) Toegekend	Gestart per	Beoogde einddatum deeltranche(s)	Beoogde einddatum volledig project
#	A. Onderscheidend voorzieningenaanbod				
	A.1. (inter)nationaal onderscheidende voorzieningen				
1	A.1.1. Design District				
2	A.1.2. Muziekgebouw				
3	A.1.3. Dedicated Conference Center	Maart 2019	1 april 2019	31 december 2019	31 december 2023
4	A.1.4. Eindhoven Museum	Dec 2018	1 januari 2019	1 maart 2020	31 december 2024
5	A.1.5. Nationaal Zwemcentrum / Speelhuis / Cultuur	Juli 2019	1 maart 2019		Januari 2024
	A.2. Brainport Eindhoven specifieke programmering				
	A.2.1. Versterking klimaat van design, cultuur en (urban)sport URBAN				
6	> A+B: Atelierruimte/Makerspaces	Dec 2019	1 okt 2019	31 mei 2023	31 december 2025
7	> C: Urban Sports Park StrijpS	Nov 2018	1 juli 2018		31 december 2022
8	> D: Urban in openbare ruimte + evenementen	Juli 2019	1 juli 2018	31 december 2020	31 december 2023
	A.2.2. Vergroting (bereik) sport en cultuuraanbod				
9	> A: Financieringsregeling Regionale voorzieningen	Juli 2019	1 juli 2019		31 december 2022
10	> B: Cultuurmarketing	Nov 2019	1 jan 2020		31 december 2023
11	> C1: Versterking evenementen: DDW - WDE	Nov 2018	1 januari 2018	31 december 2019	31 december 2021
12	> C2: Versterking evenementen: DTW	Maart 2019	1 maart 2019	31 januari 2021	31 december 2025
13	> C3: Versterking evenementen: Glow	Maart 2019	1 januari 2019		31 december 2021
14	> C4: Versterking evenementen: STRP	Juli 2019	1 januari 2019		31 december 2020
15	A.2.3. Design museum/Future Lab (Evoluon 2.0)	Maart 2019	1 juni 2019	1 februari 2020	1 juli 2022
	B. Aantrekken en behouden talent				
	B.1. Aantrekken internationale kenniswerkers en studenten (incl. startups)				
16	B.1.1. Aantrekken van internationale kenniswerkers	Nov 2018	1 juli 2018	31 december 2021	31 december 2022
17	B.1.2. Instroom tech- & IT-studenten	Nov 2018	1 juli 2018		30 juni 2022
18	B.1.3. Vergroten zichtbaarheid start-ups	Maart 2019	1 januari 2019	31 december 2020	31 december 2022
19	B.1.4. Accommoderen onderwijs groei oa Brainport Industries Campus	Nov 2018	1 sept 2018		31 december 2022
	B.2. Behoud van internationale kenniswerkers en studenten				
20	B.2.1. Services Holland Expat Center South	Nov 2018	1 juli 2018		31 december 2021
21	B.2.2. Internationalisering onderwijs po/vo/mbo	Nov 2018	1 juli 2018	31 december 2018	30 juni 2022
	C. Innovaties met maatschappelijke impact				
22	C.1. Photonic Integrated Technology Center	Dec 2018	1 januari 2019		31 december 2025
23	C.2. Eindhoven Engine	Nov 2018	1 nov 2018		31 december 2025
	C.3. Impuls Maatschappelijke Verkenningen				
24	> C.3.1. Regionale Zorginfrastructuur	Nov 2018	1 januari 2018		1 augustus 2021
25	> C.3.2. UDI	Dec 2018	1 januari 2019	30 december 2020	31 juli 2023
26	> C.3.3. Brainport Smart Mobility	Nov 2018	1 nov 2018		1 november 2021

Volledig	Deelaanvraag
----------	--------------

Tabel 7.1: Overzicht datum toekenning/start projecten Regio Deal Brainport Eindhoven

Planning doorzetten Rijksmiddelen naar de regio

Jaarlijks wordt de planning van de projecten en daarmee het bedrag wat nodig is voor het volgende jaar in afstemming met het Ministerie van LNV opgesteld. Op basis van deze planning worden de financiële middelen jaarlijks door het Rijk aan de regio toegekend. De toegekende middelen van 2018 en 2019 zijn op pijlerniveau zichtbaar in Tabel 7.2. De planning voor 2020 en later is gebaseerd op een inventarisatie bij de projecten. Het is echter is een prognose en kan in de loop van de tijd veranderen.

	2018	2019	2020	2021	Totaal Rijk
A. Onderscheidend voorzieningenaanbod	€ 4.200.000	€ 13.400.000	€ 24.294.000	€ 11.545.000	€ 53.955.000
B. Aantrekken en behouden talent	€ 2.700.000	€ 10.200.000	€ 3.476.000	€ 4.021.000	€ 20.295.000
C. Innovaties met maatschappelijke impact	€ 31.700.000	€ 18.000.000	€ 2.000.000	€ 2.534.000	€ 54.450.000
Totaal pijler A+B+C	€ 38.600.000	€ 41.600.000	€ 30.400.000	€ 18.100.000	€ 128.700.000
Uitvoeringsorganisatie 1%	€ 1.300.000				€ 1.300.000
	€ 39.900.000	€ 41.600.000	€ 30.400.000	€ 18.100.000	€ 130.000.000
Totaal Regio Deal	€ 130.000.000				

Tabel 7.2: Overzicht meerjarige planning toekenning op pijler niveau

World Design Event 2019

Foto: Sjoerd Eickmans

8. Vooruitblik 2020

Het jaar 2020 is onstuimig. Wereldwijd zijn we geconfronteerd met een Corona-crisis. Deze geeft de hele samenleving in de eerste plaats een enorme opgave voor de volksgezondheid. Maar zeker is dat de gevolgen van de Corona-crisis ook hun weerslag zullen hebben op economische, culturele en sociaal-maatschappelijke sectoren.

In Brainport wordt, op het moment dat we deze voortgangsrapportage opleveren, hard gewerkt om met alle partners van overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen te helpen met het bestrijden van de acute gezondheidscrisis. Voor stichting Brainport is het daarnaast van belang om ook koersvast te blijven werken aan de langere termijn. Juist deze regio weet als geen ander hoezeer een langetermijnperspectief helpt om gezamenlijk weer uit de crisis te komen. Om deze reden gaan we in 2020 dan ook door met de projecten in de Regio Deal; deze zijn immers allemaal structuurversterkend voor de hele regio. Daar waar individuele projecten door de Corona-crisis mogelijke vertraging op zouden kunnen lopen, zoeken we binnen de kaders van de Regio Deal maatwerkoplossingen. Hieronder een greep uit de mijlpijlen die de projecten ondanks de Corona-crisis komend jaar van plan zijn te gaan realiseren.

Pijler A: Onderscheidend voorzieningenaanbod

Binnen pijler A starten een aantal projecten, zoals het Dedicated Conference Center en Nationaal Zwemcentrum de Tongelreep met de aanbesteding. Brainport (Eindhoven) museum zet onder meer in op fondsenwerving en gaat verder met de planvorming en ruimtelijke procedures die nodig zijn om tot realisatie te komen. Andere projecten starten met de bouw of voeren bestemmingsplanonderzoeken uit. De projecten in de brede regionale voorzieningen, met podia en bibliotheken in de regio, gaan van start terwijl de evenementen zich weer voorbereiden op een nieuwe editie in 2020.

Pijler B: Aantrekken en behouden talent

Binnen pijler B staan er eveneens vele activiteiten op het programma. Internationaal starten off- en online campagnes voor het werven van studenten en kenniswerkers. Bij het MKB in de regio wordt de 'Startups dataroom' uitgerold en worden diverse marketingactiviteiten ingezet om zichtbaarheid Startups te vergroten. In het onderwijs blijven de hybride leeromgevingen zich verder ontwikkelen en zetten de coördinatoren in op wereldburgerschap.

Pijler C: Innovaties met maatschappelijke impact

Binnen pijler C worden de gelden veelal doorgezet naar verschillende kleinere innovatieprojecten. In de uitvoering van deze subprojecten is een scala aan triple-helix partijen betrokken. Nu de projecten een jaar hebben gedraaid en de interne organisaties zijn ingericht, zal 2020 vooral in het teken staan van de verdere uitrol van de programma's en het voortzetten van community building en samenwerking met partners uit de regio. Zo zullen *Eindhoven Engine* en *PhotonDelta* een 2^e open call voor projecten uitzetten, zal er een pilot plaatsvinden met de zelfrijdende shuttle in Helmond en worden de proeftuinlocaties bepaald en aangesloten op de regionale zorginfrastructuur.

Na de ontwikkeling en inrichting van de Regio Deal in 2018 en het toekennen van financiële bedragen aan projecten in 2019 zal 2020 in het teken staan van verder toekennen van financiële bijdragen aan projecten, het uitkeren van bedragen aan projecten op basis van declaraties en het monitoren van de afspraken in de Regio Deal.

In 2019 heeft de Algemene Rekenkamer (ARK) geconstateerd dat de voorwaarden m.b.t. het financiële instrument dat is gebruikt voor het toekennen van bedragen vanuit het Rijk naar de regio, de Decentralisatie Uitkering, voor de Regio Deal Brainport Eindhoven onrechtmatig zijn toegepast. De gesprekken over een mogelijke oplossing lopen door tot in 2020.

Think. Make. Matter. Join.

